

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Tamara Bukvić, Tea Bukvić i Marina Cujzek

STRAH OD USPJEHA KOD HRVATSKIH ZAPOSLENIKA

Zagreb, 2015.

Ovaj rad izrađen je na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod vodstvom mentorice Maje Parmač Kovačić i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2014./2015.

1. Uvod	4
2. Opći i specifični ciljevi rada	10
3. Metoda	12
3.1. Sudionici	12
3.2. Instrumenti	13
3.3. Postupak	14
4. Rezultati	15
4.1. Povezanost socio-demografskih varijabli, osobina ličnosti i straha od uspjeha.....	15
4.2. Doprinos prediktora za predikciju straha od uspjeha	17
5. Rasprava	19
5.1. Metodološka ograničenja	22
6. Zaključci	24
7. Zahvale	24
8. Popis literature	25
9. Sažetak	28
10. Summary	29
11. Prilog	30

1. Uvod

Budući da su ljudski resursi najvrjedniji dio svake organizacije te imaju vrlo važnu ulogu u organizacijskom razvoju i uspjesima, ne čudi znatan interes koji se pridaje razumijevanju njihove radne motivacije. Motiv za postignućem samo je jedan od motivacijskih konstrukata kojima su se istraživači proteklih godina bavili. Prikupljeni podaci pokazuju kako se radi o vrlo korisnom, prediktivnom i stabilnom konstrukt, no čini se kako to vrijedi samo kada su muškarci u pitanju (Tomlinson-Keasey, 1974). Novi pogled na probleme s kojima se žene susreću u poslovnom svijetu pružila je Matina Horner početkom 70-ih godina prošlog stoljeća. Njen koncept "*straha od uspjeha*", vrste unutarnjeg psihološkog pritiska koji ograničava ambicioznost i postignuće, vrlo je brzo postao jedno od najpopularnijih objašnjenja pronađenih spolnih razlika (Singh i Agrawal, 2007). Motiv za izbjegavanjem uspjeha čini se kao logičan nastavak izvornog McClellandovea modela (1953) koji uključuje teoriju o motivu za postignućem. Konceptualizirali i mjerili su ga Sarnoff (1967), Maxwell i Gonzales (1972), a kasnije ga je uvelike razradila i posvetila mu se Matina Horner. Horneričin model pokušao je spojiti teorijsku orijentaciju na matematički model motivacije za postignućem i tradicionalnu nekonzistentnost između ženstvenosti i postizanja intelektualnog postignuća (Tresemer, 1977).

Naime, čini se kako uspjeh u poslovnom svijetu, koji se tipično smatra muškim područjem, može kod žena izazvati pomiješane emocije. Iako sam po sebi označava ispunjenje i ostvarenje određenih ciljeva, uspjeh može dovesti i do neočekivanih negativnih ishoda karakterističnih isključivo za žene, kao što su socijalno odbijanje te gubitak uvriježene feminističke uloge, što posljedično kod žena može izazvati strah od uspjeha (Peplau, 1976). Prema Horner, živimo u kulturi u kojoj se uspjeh koji uključuje intelekt ili vodstvo povezuje sa smanjenom femininošću, što je za žene negativna posljedica. Budući da nam je izbjegavanje ponašanja koja vode negativnim posljedicama urođeno, ne čudi da žene češće od muškaraca izbjegavaju uspjeh (Cano, Solomon i Holmes 1984).

Imaju li žene slabiju potrebu za postignućem, teško je procijeniti. Tijekom povijesti žene nisu uvijek bile u mogućnosti ostvariti ambicije koje su gajile zbog restriktivne prirode društva u kojem su živjele, dok se muškarce, s druge strane, dodatno poticalo na uspjeh. Danas su žene samostalnije, dominantnije i samopouzdanije što se uvelike može pripisati feminističkom pokretu. Ipak, i dalje su karakteristike potrebne za vodeće poslove mnogo sličnije stereotipima o muškarcima poput odvažnosti, asertivnosti, agresivnosti, strogoće i sl., što žene, za koje se smatra da su osjećajne, pasivne, emotivne i ugodne, stavlja u nepovoljan

položaj (Singh i Agrawal, 2007). Horner je vjerovala kako je navedena razlika u potrebi za postignućem između muškaraca i žena posljedica sukoba u kojem se žene nalaze kada moraju pokazati svoje kompetencije, interese i sposobnosti koji nisu u skladu sa stereotipnom i duboko internaliziranom ulogom (Rabstejnek, 2009) te je predložila motiv za izbjegavanjem uspjeha, koji možemo definirati kao dispoziciju većine žena da budu anksiozne oko svog postignuća jer upravo to postignuće može imati negativne posljedice (Zuckerman i Allison, 1976).

Najranija mjera straha od uspjeha koju je Horner koristila su projektivne tehnike, odnosno Test tematske apercepcije (Morgan i Murray, 1930). Horner je zaključila kako žene imaju veći stupanj straha od uspjeha nego muškarci te da taj strah može interferirati s učinkom, posebice u natjecateljskim situacijama. Zaključak je temeljen na podacima koji su ukazivali kako je čak 65,5% žena, za razliku od 9,1% muškaraca, napisalo nastavak priče s karakteristikama straha od uspjeha (Zuckerman i Allison, 1976). Naime, karakterističan zadatak za ispitanice bio je dovršiti priču o Anni, odnosno za ispitanike dovršiti priču o Johnu, koji su postigli uspjeh u medicinskoj školi. Kasnije replikacije istraživanja nisu potvrdile dobivene rezultate, a neke su čak dovele i do nalaza suprotnih očekivanom, odnosno da je strah od uspjeha karakterističniji za muškarce nego za žene (Tresemer, 1977). Sama mjera, ali i rezultati, izazvala je kritike te potaknula istraživače na nova istraživanja, prije svega na traženje jedinstvene definicije i konceptualizacije straha od uspjeha.

Pitanje razlika među spolovima najčešće je postavljano pitanje u području straha od uspjeha, pogotovo nakon rezultata Horneričina istraživanja. Tung (1996) je proveo slično istraživanje na 460 adolescenata kod kojih je strah od uspjeha mjerio već spominjanim TAT-om, kao i Skalom straha od osjećaja nekompetentnosti (*The Fear of Appearing Incompetent Scale*, Good i Good, 1973). Obje su mjere pokazale statistički značajnu razliku u prevalenciji ove pojave između muškaraca i žena, pri čemu žene iskazuju veći strah od uspjeha. Desetljeće nakon, po uzoru na Horner, Paulene Chance i Suzanne Imes skovale su termin "fenomen varalice" (*„Imposter fenomen“*, 1978) koji je opisivao visoko obrazovane žene koje su postigle visok profesionalni uspjeh, a karakterizira ih nesigurnost i osjećaj obmanjivanja ljudi oko sebe (Kalinosky, 2010).

Ostala pitanja koja su intrigirala istraživače uključivala su promjene u razinama straha od uspjeha tijekom godina, korelate straha od uspjeha te odnos straha od uspjeha i kriterija uspješnosti u različitim situacijama. Hoffman (1974) je devet godina nakon Horner replicirao originalno istraživanje kako bi ispitaio promjene u strahu od uspjeha kod istih ispitanika koji su sudjelovali i u originalnom Horneričinom istraživanju (1972) te mogućnost predviđanja

ponašanja na temelju originalnih rezultata. Rezultati su pokazali kako su 1965. studentice značajno češće izvještavale o strahu od uspjeha od muškaraca. No, devet godina kasnije ova se razlika među spolovima preokrenula - 1974. muškarci su pokazivali veći strah od uspjeha. Što se dogodilo? Zapravo se strah od uspjeha kod muškaraca nije značajno povećao, već se strah od uspjeha kod žena značajno smanjio. Hoffman je ustvrdio kako su žene u periodu od devet godina pokazale određenu konzistentnost u pojavi straha od uspjeha, što znači da one žene koje nisu pokazivale strah 1965., nisu ga pokazivale ni 1974. No, polovica žena koja je 1965. pokazivala strah od uspjeha, 1974. ga više nije pokazivala, što može biti posljedica različitih životnih okolnosti u kojima su se žene nalazile u dvije točke mjerenja (72% žena se u međuvremenu udalo, 20% žena je diplomiralo). Što se tiče predviđanja budućeg ponašanja, žene koje su pokazale strah od uspjeha 1965. češće su ostajale trudne u trenucima kada su bile nadomak uspjeha, tj. kada su se po uspješnosti približavale suprugu ili dečku. Hoffman zaključuje da, iako možda nije valjan za muškarce, kod žena se ovaj konstrukt pokazuje itekako valjanim (Hoffman, 1977).

Horneričina konceptualizacija motiva za izbjegavanjem uspjeha bila je pokušaj objašnjenja zašto žene iskazuju manju motivaciju za postignućem od muškaraca. Horner je smatrala kako strah od uspjeha kod žena proizlazi iz njihove želje da ostanu ženstvene. Što se tiče rodnog identiteta, istraživanja su pokazala kako androgine i maskuline osobe pokazuju manji strah od uspjeha od femininih i nediferenciranih osoba. Jedno takvo istraživanje provele su Cano, Solomon i Holmes (1984) koje su utvrdile kako postoji jasna negativna povezanost maskulnosti i straha od uspjeha, dok femininost i strah od uspjeha nisu u nikakvom odnosu, što znači da je strah od uspjeha zapravo određen odsustvom maskulinih crta, a ne prisutnošću femininih. One su pokušale otkriti i koje su to specifične komponente maskulnosti povezane sa strahom od uspjeha te su pokazale kako su visoko samopouzdanje, odlučnost, analitičnost i samostalnost povezani s niskim strahom od uspjeha (Cano, Solomon i Holmes, 1984).

Ispitanici u Homeričinom istraživanju bili su uglavnom studenti i studentice bijele rase te srednje klase. Weston i Mednick (1970) proširile su primjenu koncepta ispitujući utjecaj rase i društvene klase na izražavanje straha od uspjeha. Socijalni status nije se pokazao prediktivnim, no pokazalo se kako žene crkinje pokazuju manji strah od uspjeha od žena bjelkinja. Autorice su dobivene rezultate tumačile kao znak da intelektualna moć i profesionalni uspjeh predstavljaju manju opasnost za crkinje nego bjelkinje (Schuch Mednick i Puryear, 1976). U replikaciji istraživanja koju su provele Schuch Mednick i Puryear (1976) hipoteza o rasnim razlikama nije potvrđena.

Kada govorimo o korelatima straha od uspjeha, važno je spomenuti pretpostavku o povezanosti straha od uspjeha i intelektualnih sposobnosti prema kojoj žene većih sposobnosti iskazuju i veći strah od uspjeha jer im je uspjeh nadohvat ruke. Intelektualna sposobnost iskazivana je u obliku SAT rezultata, prosjeka školskih ocjena, rezultata na testovima inteligencije i verbalnim zadacima kao što je Zadatak izokrenutih riječi (*Scrambled Words Task*, Lowell, 1952) te planova za studij i postavljenih ciljeva u karijeri. Međutim, pretpostavljena veza straha od uspjeha i sposobnosti kod žena nije pronađena (Tresemer, 1977).

S obzirom da rodna socijalizacija s porastom dobi sve više dobiva na značaju, smatra se kako strah od uspjeha kod žena raste upravo s porastom dobi. Također, čini se kako je uspjeh prikladniji rodnoj ulozi žene u razdoblju srednje škole i ranije te postaje sve neprikladniji u periodu studija i kasnije. Unatoč dostupnosti podataka vrlo se malo istraživanja bavilo ovom problematikom. Provedene su studije jasno pokazale kako kod muškaraca postoji linearan trend porasta straha od uspjeha s godinama. Kod žena, čini se, dolazi do opadanja što ne potvrđuje navedenu pretpostavku o pozitivnoj vezi između dobi i straha od uspjeha (Tresemer, 1977). Tresemer (1977) pri tom ističe malobrojnost ovakvih istraživanja te ukazuje na važnost pomnog proučavanja bilo kakve jedinstvenosti uzorka sudionika koja je mogla utjecati na pojavu ovih trendova.

Budući da je atribuiranje postignuća i životnih ishoda vanjskim faktorima, a ne unutarnjim, sastavni dio straha od uspjeha, ne čude rezultati istraživanja koji ukazuju na povezanost straha od uspjeha sa Rotterovim dimenzijama lokusa kontrole. Konstrukt lokusa kontrole nastao je u okviru teorije socijalnog učenja (Rotter, 1954) koja ističe važnost interakcije pojedinca i njegove okoline te smatra da se većina učenja odvija u socijalnom kontekstu pod utjecajem znanja stečenih prijašnjim iskustvima. Rotter iznosi ideju lokusa kontrole, internalnu - unutrašnju nasuprot eksternalnoj - vanjskoj kontroli potkrepljenja, koji reprezentira generalizirana očekivanja o stupnju u kojem ljudi kontroliraju potkrepljenja u svom životu (Rotter, 1966). Krusell (1973) navodi kako osobe sa strahom od uspjeha u situacijama uspjeha manje odgovornosti pripisuju sebi, dok si u situacijama neuspjeha pripisuju više odgovornosti. Patty (1976) se bavila uzročnim aspektima ove povezanosti te je utvrdila kako žene koje iskazuju strah od uspjeha postižu veći uspjeh na Wechslerovom testu inteligencije za odrasle (Wechsler, 1955) kada im je rečeno da na njihovu izvedbu utječu vanjski faktori (Tresemer, 1977).

Pitanje odnosa straha od uspjeha i kriterija uspješnosti u raznim situacijama smatra se jednim od najvažnijih u ovom području jer bez mogućnosti predviđanja ponašanja značenje koncepta straha od uspjeha postaje nejasno. Letitia A. Peplau (1976) proučavala je efekte straha od uspjeha na izvedbu u muško-ženskim parovima, pri tom imajući na umu Horneričinu teoriju koja razlikuje postojanje motiva za izbjegavanjem uspjeha te mogućnost da se taj motiv pobudi. Prema Horner (1970, 1972), strah od uspjeha smatra se stabilnom karakteristikom stečenom rano u životu koja samo kada je pobuđena nekim aspektom situacije stvarno utječe na ponašanje pojedinca (Peplau, 1976). Tako natjecateljska situacija može pobuditi strah od uspjeha kod žena, što pak može narušiti njihovu intelektualnu učinkovitost. Nasuprot tome, nenatjecateljska situacija ne pobuđuje strah od uspjeha te on nema utjecaja na ponašanje. Prema tome, partner ne određuje postojanje straha od uspjeha, već ga samo pobuđuje. Rezultati istraživanja koje je provela Peplau (1976) pokazuju kako strah od uspjeha ima mali utjecaj na postignuće žena iskazano u obliku školskih ocjena i planova za karijeru.

Nadalje, Horner je pretpostavila kako će žene biti obeshrabrene u ostvarivanju profesionalnih uspjeha zbog percepcije uspješnosti kao nefeminine karakteristike, nekoliko je istraživača odlučilo testirati ovu pretpostavku ispitujući žene sa i bez straha od uspjeha u rodno prikladnom i rodno neprikladnom okruženju. Očekivalo se da će žene sa strahom od uspjeha postići manji uspjeh u zadatku označenom kao maskulinom (rodno neprikladni zadatak). Makosky (1972) je utvrdila kako je izvedba žena sa strahom od uspjeha doista niža u maskulinom zadatku, u odnosu na izvedbu u femininom zadatku (Tresemer, 1977). No, iako postoje rezultati koji podržavaju pretpostavku o utjecaju straha od uspjeha na ponašanje, oni nisu jasno i višestruko potvrđeni te je očita potreba za dodatnim istraživanjima ovog fenomena (Tresemer, 1977).

Dosadašnja istraživanja straha od uspjeha ne potvrđuju jasno koncept Matine Horner (1972), već navode kako strah od uspjeha nije spolno specifičan te da žene ne iskazuju veći strah od uspjeha od muškaraca (Kearney, 1984). Stoga autorice ovog istraživanja smatraju kako je od velike važnosti istražiti postojanje ovog koncepta i kod muškaraca i kod žena. Budući da su prijašnja istraživanja pružila vrlo malo podataka o socio-demografskim varijablama, radi učinkovitijeg razumijevanja konstrukta ova će se studija baviti i proučavanjem odnosa straha od uspjeha i dobi, veličine mjesta, važnosti vjere, razine obrazovanja te mjesta u hijerarhiji radne organizacije.

Uzevši u obzir provedena istraživanja koja su dovela u usku vezu koncept straha od uspjeha i određenih osobina ličnosti, istražiti će se i odnos straha od uspjeha i motiva za

postignućem, samohendikepiranja te temeljne samoevaluacije. Motiv za postignućem može se shvatiti kao generalizirana evaluativna i ponašajna tendencija za sudjelovanjem u aktivnostima u kojima se može dobiti povratna informacija o izvrsnosti (Lang i Fries, 2006). Postoji konsenzus u literaturi kako se struktura motiva za postignućem sastoji od dvije komponente: nade za uspjehom i izbjegavanja neuspjeha (Lang i Fries, 2006). Istraživači također razdvajaju implicitni i samo-atribuirajući motiv za postignućem koji su međusobno u niskoj korelaciji, pripadaju različitim vrstama ponašanja i aktiviraju se različitim skupinama poticaja (Lang i Fries, 2006). Implicitni motiv se javlja spontano, a mjeri se testovima tematske apercipije, dok samo-atribuirajući motiv za postignućem predviđaju neposredna ponašanja u specifičnim situacijama. U ovom istraživanju odlučeno je ispitati odnos između motiva za postignućem i straha od uspjeha upravo zbog pripadnosti oba konstrukta skupini motivacijskih konstrukata. Također, smatramo kako je u svaki pokušaj boljeg razlikovanja koncepta straha od uspjeha važno uključiti i motiv za postignućem zbog prijašnjih kontradiktornih podataka o njihovoj povezanosti (Zuckerman i Allison, 1976).

Temeljna samoevaluacija označava osnovnu, generalnu procjenu koju neki pojedinac ima, a koja predstavlja srž i utječe na stvaranje i održavanje svih ostalih evaluacija vezanih za događaje, stvari i ljude (Packer, 1985; prema Mazalin, 2014). Goh i Meailea (1984) navode pretpostavku o tome kako temeljna samoevaluacija utječe na ponašanje pojedinca, a čine je dispozicijske osobine koje oblikuju specifičnije situacije. Pojedinčeva temeljna samoevaluacija se formira i odnosi na tri područja: stvarnost i svijet, druge ljude te sebe. Ona predstavlja širu, integrativnu osobinu ličnosti u čijoj podlozi se nalaze samopoštovanje, generalizirana samoeфикаsnost, neuroticizam i internalni lokus kontrole te se odnosi na to kako pojedinci generalno i konzistentno procjenjuju svoju vrijednost i sposobnosti (Judge, Locke i Durham, 1997; prema Mazalin, 2014). Za pojedince s visokom razinom temeljne samoevaluacije se smatra da su dobro prilagođeni, samopouzdana, efikasni i samooslanjajućih karakteristika (Judge i sur., 2003, prema Mazalin, 2014). Goh i Meailea (1984) navode kako, u usporedbi s muškarcima, žene konzistentno imaju manje samopoštovanje što dugoročno može utjecati na poslovne odabire te se može dovesti u izravnu vezu sa pojavom straha od uspjeha, odnosno navode kako žene s nižim samopoštovanjem iskazuju veći strah od uspjeha od žena s višim samopoštovanjem. Smatramo kako bi postojanje ovakve povezanosti pružilo važan uvid u koncept straha od uspjeha.

Suočavanje s događajem koji predstavlja potencijalnu prijetnju slici o sebi može proizvesti različita ponašanja. Samohendikepirajuće strategije predstavljaju grupu ponašanja

koja se koriste prilikom suočavanja s potencijalnim neuspjehom, a usmjerena su na ublažavanje posljedica potencijalnog neuspjeha, odnosno pojačavanje efekta potencijalnog uspjeha (Čolović, Smederevac i Mitrović, 2009). Berglas i Jones (1978) su prvi upotrijebili ovaj termin, opisujući aktivno nastojanje osoba da kreiraju prepreke ili inhibirajuće faktore vlastitom postignuću, kako bi izbjegle pripisivanje eventualnog neuspjeha nedostatku sposobnosti, a uvećale sliku o vlastitim sposobnostima u slučaju eventualnog uspjeha (Čolović, Smederevac i Mitrović, 2009). Zbog ranije navedene pretpostavke kako uspjeh može dovesti do neočekivanih negativnih ishoda karakterističnih isključivo za žene, u ovom se istraživanju htjelo ispitati postojanje povezanosti straha od uspjeha i samohendikepirajućih strategija što može biti korisno u predviđanju individualnog ponašanja.

2. Opći i specifični ciljevi rada

Brojna suvremena istraživanja koja su se bavila upravo pitanjem razlika među spolovima, osobito u pogledu sposobnosti i osobnosti, pokazuju kako između žena i muškaraca postoji više sličnosti, nego razlika (Zarevski, 2015). Podaci ukazuju kako je ravnopravnost muškaraca i žena sve veća, posebice u zapadnim zemljama, što nas tjera na pomisao kako doba istinske jednakosti samo što nije došlo, ako već i nismo u njemu. Međutim, pitanje je ostvaruju li žene u potpunosti svoje potencijale na poslovnom planu ili još uvijek strepe od vodećih pozicija i postizanja uspjeha kao posljedica zaostalih i duboko ukorijenjenih stereotipa koji profesionalni uspjeh nerijetko smatraju tipično muškim područjem.

Ako uzmemo u obzir relevantnost ovog problema te dugotrajnu ustrajnost žena za postizanjem ravnopravnosti u svim životnim sferama, a posebice u poslovnom području, jasna je potreba za utvrđivanjem aktualnog stanja na tržištu rada. Povrh toga, pitanje straha od uspjeha kada su u pitanju hrvatski zaposlenici još uvijek je nejasno i nedovoljno istraženo. Koncept straha od uspjeha smišljen je kako bi objasnio sukob internaliziranih uloga i želje za postignućem kod žena. No, neka su istraživanja pokazala kako se i muškarci jednako boje uspjeha pa prema tome strah od uspjeha nije univerzalan među ženama niti je njima jedinstven. Također, znanje o tome što je strah od uspjeha i kako ga identificirati olakšat će psiholozima njegovo razumijevanje te pomoći u ranijem otkrivanju i suočavanju s čimbenicima koji ukazuju na njegovu pojavu. Svijet se neprestano mijenja pod utjecajem modernizacije i urbanizacije te društvenih promjena u očekivanim rodnim ulogama, posebice kada je populacija zaposlenih žena u pitanju. Koncept straha od uspjeha može biti vrlo

koristan, ne samo u objašnjenju ponašanja žena u radnom okruženju kao što su, na primjer, pitanje menadžerske motivacije i uspješnosti žena u upravljanju, pitanje spolnih razlika i stavova o poslu te upravljanje različitim ulogama (obiteljski i poslovni život), već i u predviđanju ponašanja.

Postojanje proturječnih nalaza istraživanja otvara brojna istraživačka pitanja te naglašava potrebu za daljnjim istraživanjima i detaljnijim uvidom u koncept straha od uspjeha. Glavni cilj ovog istraživanja jest otkriti aktualno stanje u Republici Hrvatskoj, izraženost koncepta *straha od uspjeha* operacionaliziranog kao rezultat na Skali straha od uspjeha (Zuckerman i Allison, 1976) te odnos tog koncepta s određenim socio-demografskim varijablama i osobinama ličnosti. Iz toga slijede tri relevantna i specifična problema ovog rada.

Problem 1: Istražiti kakvo je aktualno stanje straha od uspjeha kod hrvatskih zaposlenika.

Problem 2: Ispitati postoji li povezanost straha od uspjeha i socio-demografskih varijabli.

Hipoteza 2a: Žene će pokazivati veći strah od uspjeha u odnosu na muškarce.

Hipoteza 2b: Očekuje se pozitivna povezanost dobi i straha od uspjeha. Sudionici starije dobi imat će veći strah od uspjeha u odnosu na mlađe sudionike.

Hipoteza 2c: Očekuje se negativna povezanost veličine mjesta u kojem su sudionici proveli većinu svog života i straha od uspjeha. Sudionici u manjim mjestima će pokazivati veći strah od uspjeha u odnosu na sudionike u većim mjestima.

Hipoteza 2d: Očekuje se pozitivna povezanost važnosti vjere i straha od uspjeha, odnosno sudionicima kojima je vjera važnija u životu imat će veći strah od uspjeha.

Hipoteza 2e: Očekuje se negativna povezanost stupnja obrazovanja i straha od uspjeha. Sudionici koji imaju veći stupanj obrazovanja imat će niži strah od uspjeha.

Hipoteza 2f: Očekuje se negativna povezanost mjesta u organizacijskoj hijerarhiji i straha od uspjeha. Sudionici koji su na višim položajima u hijerarhiji imat će niži strah od uspjeha.

Problem 3: Ispitati postoji li povezanost straha od uspjeha i određenih karakteristika ličnosti.

Hipoteza 3a: Postojat će negativna povezanost između motiva za postignućem i straha od uspjeha. Sudionici sa većim motivom za postignućem imat će niži strah od uspjeha.

Hipoteza 3b: Postojat će pozitivna povezanost između samohendikepiranja i straha od uspjeha, odnosno sudionici koji su skloniji samohendikepiranju imat će veći strah od uspjeha.

Hipoteza 3c: Postojat će negativna povezanost između temeljne samoevaluacije i straha od uspjeha. Sudionici s višom temeljnom samoevaluacijom imat će manji strah od uspjeha.

Problem 4: Ispitati koliki je doprinos karakteristika ličnosti, povrh socio-demografskih varijabli, u objašnjavanju kriterija straha od uspjeha.

Hipoteza 4: Očekuje se statistički značajan doprinos varijabli karakteristika ličnosti povrh doprinosa socio-demografskih varijabli u predikciji straha od uspjeha.

3. Metoda

3.1. Sudionici

Istraživanje je provedeno na uzorku od 566 hrvatskih zaposlenika u stalnom radnom odnosu, na određeno ili neodređeno vrijeme. Ukupno je bilo 325 sudionika ženskog spola i 241 sudionik muškog spola. Raspon dobi kretao se od 19 do 64 godina, s prosječnom dobi $M=40.65$ godina ($SD=11.65$). Stupanj obrazovanja sudionika kretao se od završene osnovne škole ($n=4$), srednje škole ($n=245$), više škole/prvostupnika ($n=91$), visoke škole/magistar struke ($n=205$) i magisterija znanosti/specijalizacije/doktorata ($n=21$). Najviše sudionika su bili zaposlenici na srednjem položaju u organizacijskoj hijerarhiji ($n=333$), zatim na nižem položaju u hijerarhiji ($n=156$) i najmanje na visokom položaju u hijerarhiji ($n=75$). Prosječna duljina ukupnog radnog staža iznosila je 17.23 godina ($SD=11.86$ godina), a radni staž na trenutnom radnom mjestu 9.45 godina ($SD=9.48$). Većina sudionika istraživanja su iz gradova veličine 1 000 do 10 000 stanovnika ($n=182$), 10 000 do 50 000 stanovnika (166) i velikih gradova koji imaju više od 100 000 stanovnika ($n=134$). Gotovo polovici sudionika ($n=286$) je vjera važna u životu.

3.2. Instrumenti

Upitnik socio-demografskih karakteristika

U istraživanju je primijenjen upitnik kojim su ispitane socio–demografske karakteristike zaposlenika: spol, dob, veličina mjesta, važnost vjere, mjesečna primanja, stupanj obrazovanja i zanimanje, naziv radnog mjesta, duljina radnoga staža, položaj u organizacijskoj hijerarhiji, promjena radnog mjesta, procjena radnog učinka i zadovoljstvo poslom, te status veze i broj djece.

Skala straha od uspjeha

Kako bismo ispitali strah od uspjeha, preveli smo i adaptirali Skalu straha od uspjeha (Zuckerman i Allison, 1976). Istraživači su neovisno jedan o drugome, originalnu skalu prvo preveli na hrvatski jezik, a zatim su tvrdnje prevedene s hrvatskog na engleski jezik kako bi se utvrdio stupanj slaganja prijevoda i originalne skale. Skala sadrži 27 tvrdnji, a odgovori se registriraju zaokruživanjem broja na skali od sedam stupnjeva koji odražava stupanj slaganja s tvrdnjom (1 – uopće se ne slažem do 7 – u potpunosti se slažem). Od ukupnog broja tvrdnji, devet tvrdnji je formulirano u obrnutom smjeru (npr. Uspjeh zaslužuje poštovanje). Ukupni rezultat se izražava zbrajanjem bodova te se raspon rezultata kreće od 27 do 189 bodova. Viši rezultat na upitniku ukazuje na veći strah od uspjeha. U ovom istraživanju pouzdanost mjerena Cronbachovim alpha koeficijentom iznosi $\alpha=0.64$.

Revidirana skala motiva za postignućem

Motiv za postignućem mjereno je Revidiranom skalom motiva za postignućem (*Revised Achievement Motive Scale/AMS-R*, Lang i Fries, 2006), koja se sastoji od dvije subskale: nada za uspjehom i strah od neuspjeha. Skala je prevedena na hrvatski jezik, a potom ponovno na engleski jezik, kako bi prevedena skala bila u skladu s originalnom skalom. AMS-R sadrži ukupno 10 čestica, od kojih se pet odnosi na subskalu nada/želja za uspjehom (npr. „Uživam u situacijama u kojima mogu iskoristiti svoje sposobnosti.“), a pet se odnosi na subskalu strah od neuspjeha (npr. „Ukoliko odmah ne razumijem problem, počinjem se osjećati uznemireno.“). Sudionici odgovaraju na tvrdnje zaokruživanjem jednog broja na ljestvici od jedan do četiri (1 – u potpunosti se ne slažem do 4 –u potpunosti se slažem). Za svaku subskalu ukupan rezultat se računa kao suma vrijednost zaokruženih odgovora. Ukupan rezultat koji odražava motiv za postignućem izražava se kao razlika rezultata subskala nada/želja za uspjehom i strah od neuspjeha. Viši rezultat znači veći motiv za postignućem.

Pouzdanost mjerena Cronbachovim alpha koeficijentom, za subskalu nada za uspjehom iznosi $\alpha=0.83$, za subskalu strah od neuspjeha $\alpha=0.86$, a za skalu motiv za postignućem $\alpha=0.71$.

Skala samohendikepiranja

Samohendikepiranje je mjereno istoimenom skalom (*Self-handicapping Scale/SHS*, Rhodewalt i Jones, 1982) kojom se ispituje sklonost upotrebe različitih samohendikepa (npr. nedovoljno ulaganje napora, odugovlačenje, fizički simptomi, itd.). U našem je istraživanju korištena modificirana verzija skale koju je za potrebe svog istraživanja prilagodila Hip Fabek (2005). Zbog metrijskih karakteristika, hrvatska verzija skale sadrži 18 čestica, od kojih su dvije formulirane u obrnutom smjeru („Uvijek pokušavam raditi najbolje što mogu, bez obzira o čemu je riječ.“ i „Kada je preda mnom neki važan zadatak, npr. razgovor za posao ili ispit, nastojim se noć prije dobro naspavati.“). Sudionici odgovaraju na tvrdnje zaokružujući odgovarajući broj na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva (0 – potpuno netočno do 4 – potpuno točno). Rezultat se izražava kao zbroj zaokruženih odgovora na skali, a teorijski raspon rezultata se kreće od 0 do 72. Pouzdanost mjerena Cronbachovim alpha koeficijentom iznosi $\alpha=0.76$.

Skala temeljne samoevaluacije

Temeljna samoevaluacija mjerena je istoimenim instrumentom (*Core Self-Evaluations Scale/CSES*, Judge, Erez, Bono i Thoresen, 2003). Konstrukt obuhvaća četiri osobine: samopoštovanje, generalizirana samoefikasnost, neuroticizam i lokus kontrole. Skala se sastoji od 12 čestica, od kojih su šest inverzne. Sudionici za svaku tvrdnju upisuju odgovarajući broj od jedan do pet (1 - uopće se ne slažem do 5 - potpuno se slažem). Raspon rezultat se kreće od 12 do 60, a ukupni rezultat se izražava kao zbroj upisanih vrijednosti. Viši rezultat ukazuje na višu razinu temeljne samoevaluacije. Pouzdanost skale izražena Cronbachovim alpha koeficijentom u ovom istraživanju iznosi $\alpha=0.83$.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno individualno, a provodili su ga istraživači i studenti psihologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Istraživači su studentima podijelili upitnike uz detaljnu uputu primjene upitnika. Istraživanje je bilo anonimno, te su svi sudionici rješavali papir–olovka upitnike istim redoslijedom: Skala straha od uspjeha, Skala motiva za postignućem, Skala samohendikepiranja, Skala temeljne samoevaluacije, Skala radoholizma i

Upitnik socio-demografskih podataka. Sudionicima nisu dani nazivi pojedinih upitnika, kako bi se smanjila mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora.

4. Rezultati

Prikaz deskriptivne analize mjerenih varijabli nalazi se u Tablici 1.

Tablica 1.

Aritmetičke sredine, standardne devijacije, opaženi i teoretski raspon rezultata za mjerene varijable (N=567)

	M	SD	min _o	max _o	min _t	max _t	z	p
Strah od uspjeha	108,43	13,03	71	152	27	189	,63	,83
Motiv za postignućem	3,85	4,55	-15	15	-15	15	1,12	,17
Samohendikepiranje	28,79	9,50	6	59	0	72	1,10	,18
Temeljna samoevaluacija	40,78	6,62	20	59	12	60	1,10	,18

Legenda: M - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, min_o - najmanja vrijednost opaženih rezultata, max_o - najveća vrijednost opaženih rezultata, min_t - najmanja teoretska vrijednost rezultata, max_t - najveća teoretske vrijednost rezultata, z - Kolmogorov-Smirnov z, p – vrijednost slučajne pojave

Kako bi testirali normalnost distribucije, korišten je Kolmogorov-Smirnovljev test za varijable strah od uspjeha, motiv za postignućem, samohendikepiranje i temeljna samoevaluacija. Rezultati su pokazali da ni jedna od navedenih varijabli ne odstupa statistički značajno od normalne distribucije. Pokazalo se da su na razini uzorka distribucije rezultata straha od uspjeha, motiva za postignućem i temeljne samoevaluacije pomaknute prema višim vrijednostima, odnosno rezultati su viši u odnosu na prosječnu vrijednost skale, što je u skladu s našim očekivanjima. Distribucija rezultata Skale samohendikepiranja pomaknuta je prema nižim vrijednostima, odnosno sudionici našeg istraživanja imaju niže rezultate na skali u odnosu na prosjek skale, što također potvrđuje naša očekivanja.

4.1. Povezanost socio-demografskih varijabli i osobina ličnosti sa strahom od uspjeha

Kako bismo utvrdili povezanost navedenih varijabli, izračunali smo Pearsonove koeficijente korelacije koji su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2

Interkorelacijska od uspjeha, socio-demografskih varijabli, motiva za postignućem, samohendikepiranja i temeljne samoevaluacije

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1. Strah od uspjeha	-									
2. Spol	-,13**	-								
3. Dob	,12**	-,01	-							
4. Veličina mjesta	-,14**	-,05	,11*	-						
5. Važnost vjere	,18**	-,16**	,08	-,11	-					
6. Razina obrazovanja	-,15**	-,02	-,04	,24**	-,16**	-				
7. Mjesto u hijerarhiji	-,11**	,07	,26**	,09*	-,02	,30**	-			
8. Motiv za postignućem	-,34**	,19**	-,04	,10*	-,11*	,09*	,12**	-		
9. Samohendikepiranje	,13**	-,10*	-,11*	-,17**	,08*	-,13**	-,15**	-,48**	-	
10. Temeljna samoevaluacija	-,30**	,20**	-,03	,13**	-,10*	,16**	,21**	,54**	-,57**	-

**p<0,01; *p<0,05

Kao što se vidi iz Tablice 2, strah od uspjeha je statistički značajno povezan sa svim socio-demografskim varijablama i svim mjerenim dimenzijama ličnosti. Od socio-demografskih varijabli, strah od uspjeha je pozitivno povezan s dobi ($r=,12$; $p<0,01$) i važnošću vjere u životu ($r=,18$; $p<0,01$), što znači da osobe starije dobi i osobe kojima je vjera važnija u životu, u prosjeku pokazuju veći strah od uspjeha. Ostale socio-demografske varijable - veličina mjesta ($r= -,14$; $p<0,01$), razina obrazovanja ($r= -,15$; $p<0,01$) i razina u hijerarhiji organizacije ($r= -,11$; $p<0,01$) negativno su povezane sa strahom od uspjeha, što znači da osobe koje dolaze iz manjih gradova, nižeg su obrazovanja i nalaze se na nižim položajima u organizacijskoj hijerarhiji pokazuju veći strah od uspjeha. Važno je istaknuti da je varijabla spol također statistički značajno povezana sa strahom od uspjeha ($r= -,13$; $p<0,01$), te da žene imaju u prosjeku viši strah od uspjeha nego muškarci.

Varijable koje se odnose na određene karakteristike ličnosti zaposlenika pokazuju višu povezanost sa strahom od uspjeha nego socio-demografske varijable. Motiv za postignućem ($r= -,34$; $p<0,01$) i temeljna samoevaluacija ($r= -,30$; $p<0,01$) su negativno povezane sa strahom od uspjeha, odnosno osobe s višim motivom za postignuće i višom temeljnom

samoevaluacijom pokazuju statistički značajno nižu razinu straha od uspjeha. Također, pokazalo se da osobe koje su sklonije samohendikepirajućim ponašanjima imaju veći strah od uspjeha ($r=,13$; $p<0,01$).

Dobiveni rezultati koji se odnose na povezanost socio-demografskih varijabli i osobina ličnosti su u skladu s našim očekivanjima i potvrđuju postavljene hipoteze.

4.2. Doprinos prediktora za predikciju straha od uspjeha

Kako bismo odgovorili na pitanje jesu li u predviđanju straha od uspjeha važnije socio-demografske karakteristike ili karakteristike ličnosti zaposlenika, proveli smo hijerarhijsku regresijsku analizu. U prvom koraku regresijske analize uvedene su socio-demografske varijable: spol, dob, veličina mjesta, važnost vjere, stupanj obrazovanja i položaj u hijerarhiji. U drugom koraku uveli smo varijable koje se odnose na karakteristike ličnosti, odnosno motiv za postignućem, samohendikepiranje i temeljna samoevaluacija. Dobiveni rezultati nalaze se u Tablici 3.

Tablica 3

Rezultati regresijske analize za kriterij strah od uspjeha (N=556)

Prediktori	1. korak (β)	2. korak (β)
Spol	-,12**	-,05
Dob	,15**	,10*
Veličina mjesta	-,11**	-,09*
Važnost vjere	,12**	,11**
Razina obrazovanja	-,08	-,07
Mjesto u hijerarhiji	-,10*	-,05
Motiv za postignućem		-,26**
Samohendikepiranje		-,14**
Temeljna samoevaluacija		-,18**
R ²	,095	,191
Korigirani R ²	,085	,178
F	9,56**	14,36**
ΔR^2	,095	,097
ΔF	9,56**	21,79**

Legenda: β – standardizirani regresijski koeficijent; R^2 – koeficijent determinacije; Korigirani R^2 – vrijednost koeficijenta determinacije korigirana za broj varijabli u modelu; F – vrijednost F-omjera; ΔR^2 = promjena vrijednosti koeficijenta determinacije; ΔF = promjena vrijednosti F-omjera, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize ispitan je doprinos socio-demografskih varijabli u objašnjavanju kriterijske varijable straha od uspjeha. Pokazalo se da socio-demografske varijable statistički značajno objašnjavaju 9,5% varijable straha od uspjeha ($F=9,56$; $p<0,01$). Kao što se vidi iz Tablice 3, najbolji prediktori u prvom koraku su dob čiji Beta ponder iznosi $\beta=,15$ ($t=3,37$; $p<0,01$), važnost vjere $\beta=,13$ ($t=2,99$; $p<0,01$), spol $\beta= -,12$ ($t= -2,83$; $p<0,01$), veličina mjesta $\beta= -,11$ ($t=-2,62$; $p<0,01$) i mjesto u hijerarhiji $\beta= -,10$ ($t=-2,29$; $p<0,05$). Jedino se razina obrazovanja nije pokazala kao značajan prediktor u prvom koraku ($t= -1,77$; $p>0,05$).

U drugom koraku hijerarhijske regresijske analize uvedene su varijable karakteristike ličnosti. Uvođenjem ovih varijabli dodatno je objašnjeno 9,7% varijance kriterija ($\Delta F=21,79$; $p<0,01$). Kao što se vidi iz Tablice 3, uvođenjem novih varijabli, promijenio se doprinos pojedinih prediktora u objašnjavanju kriterijske varijance. Kao najbolji prediktor se pokazao motiv za postignućem čiji Beta ponder iznosi $\beta= -,26$ ($t= -5,41$; $p<0,01$), zatim temeljna samoevaluacija $\beta= -,18$ ($t= -3,50$; $p<0,01$) i samohendikepiranje $\beta= -,14$ ($t= -2,87$; $p<0,01$). Od socio-demografskih varijabli, kao statistički značajni ponderi ostali su važnost vjere ($\beta= ,11$; $t= 2,82$; $p<0,01$), dob ($\beta=,10$; $t= 2,46$; $p<0,05$) i veličina mjesta ($\beta= -,09$; $t= -2,11$; $p<0,05$). Spol ($t= -1,25$; $p>0,05$), kao i mjesto u hijerarhiji ($t= -1,27$; $p>0,05$), u ovom modelu nisu više značajni ponderi jer smo uvođenjem varijabli osobina ličnosti objasnili onaj dio varijance straha od uspjeha koji su do tada predviđali spol i mjesto u hijerarhiji.

Ovim modelom uspjeli smo ukupno objasniti 19,1% varijance straha od uspjeha ($F=14,36$; $p<0,01$). U drugom koraku se pokazalo da su ponderi socio-demografskih varijabli relativno niski. Razina obrazovanja i mjesto u hijerarhiji te spol, često istraživana varijabla u prošlim istraživanjima, pokazali su se nevažnima u objašnjavanju kriterija, što opovrgava dosadašnje rezultate (Tung, 1996; Goh i Mealiea, 1984; Hoffman, 1974) o važnosti navedenih varijabli u objašnjavanju varijance kriterija. Iako su ponderi varijabli karakteristika ličnosti također relativno niski, ipak pokazuju veći doprinos u objašnjavanju kriterija nego socio-demografske varijable. Kao najvažniji prediktor straha od uspjeha pokazao se motiv za postignućem ($\beta= -,26$; $t= -5,41$; $p<0,01$).

5. Rasprava

Dosadašnja dugogodišnja istraživanja straha od uspjeha nisu pružila jednoznačne rezultate. Budući da na području Republike Hrvatske gotovo da i nema istraživanja koja su se isključivo bavila ovom tematikom, u ovom smo istraživanju ispitivali strah od uspjeha hrvatskih zaposlenika s obzirom na socio-demografske karakteristike spola, dobi, razine obrazovanja, veličine mjesta, položaja u hijerarhiji organizacije i važnosti vjere te osobine ličnosti motiva za postignućem, temeljne samoevaluacije i samohendikepiranja. Kako je ovo istraživačko pitanje aktualno i nedovoljno istraženo za populaciju hrvatskih zaposlenika i navedene varijable, provjeravali smo i koliki je relativan doprinos navedenih osobina ličnosti povrh socio-demografskih karakteristika sudionika u predviđanju pojave straha od uspjeha.

U okviru prvog problema, dan je generalni pregled važnijih nalaza i deskriptivne analize za strah od uspjeha. Hrvatski zaposlenici u prosjeku postižu rezultat na Skali straha od uspjeha (Zuckerman i Allison, 1976) u vrijednosti $M=108,43$ ($SD=13,03$), što je prosječna vrijednost Skale. Ti se rezultati ne razlikuju u iskazanoj razini straha od uspjeha ne razlikuju od rezultata dobivenih u dosadašnjim istraživanjima (Zuckerman i Larrance, 1980; Fried-Buchalter, 1997). Što se tiče ostalih skala korištenih u ovom istraživanju, hrvatski su zaposlenici pokazali tendenciju prema višim vrijednostima na Revidiranoj skali motiva za postignućem ($M=3,85$; $SD=4,55$, Lang i Fries, 2006), višim vrijednostima na Skali temeljne samoevaluacije ($M=40,78$; $SD=6,62$, Judge, Erez, Bono i Thoreson, 2003) te prema nižim vrijednostima na Skali samohendikepiranja ($M=28,79$; $SD=9,49$, Hip Fabek, 2005). Ovi su rezultati u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Lang i Fries, 2006; Kittinger, Walker, Cope i Wuensch, 2006), uz izuzetak nižeg rezultata na skali samohendikepiranja, nego u dosad provedenim istraživanjima (Matko, 2006).

Pod svjetlom drugog problema ovog istraživanja koji se odnosi na povezanost straha od uspjeha i socio-demografskih varijabli, potvrđena je pretpostavka o povezanosti socio-demografskih varijabli sa strahom od uspjeha. Najviše povezanom sa strahom od uspjeha pokazala se varijabla važnosti vjere. Dakle, osobe kojima je vjera važnija komponenta u životu pokazuju viši strah od uspjeha ($r=,18$; $p<0,01$). Varijable razina obrazovanja ($r= -,15$; $p<0,01$), veličina mjesta ($r= -,14$; $p<0,01$), spol ($r= -,13$; $p<0,01$), dob ($r=,12$; $p<0,01$) i mjesto u organizacijskoj hijerarhiji ($r= -,11$; $p<0,01$) također su statistički značajno povezane sa strahom od uspjeha. S obzirom na relevantnost koncepta straha od uspjeha u objašnjavanju položaja žena u poslovnom svijetu, najveći naglasak stavljen je upravo na socio-demografsku varijablu spola te je potrebno navesti i moguća objašnjenja ove povezanosti. Rezultati

pokazuju kako su žene sklonije većem strahu od uspjeha, što je u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Fried-Buchalter, 1997; RaganGelbort i Winer, 1985; Horner, 1972). Također, rezultati prijašnjih istraživanja sugeriraju kako je viši strah od uspjeha povezan s tradicionalnijim stavovima i ulogama. Jeknić (2006) navodi da, iako su vidljive naznake promjene u smjeru jačanja individualizma, Hrvatska još uvijek spada u pretežito kolektivističke skupine zemalja u kojima su izraženija muška obilježja i vrijednosti, a na idealnu se ženu gleda kao na osobu koja je brižna, topla i posvećena obitelji. Moguće je i da su žene, prema Suvarna i Thomas (1995), naučile da je uz razvoj feminističkog identiteta uobičajeno razvijati i strah od uspjeha. Uz to, tradicionalne stereotipe koji se vežu uz spolne uloge sklone su i internalizirati (Suvarna i Thomas, 1995) zbog čega strahuju da će ih uspjeh dovesti do gubitka ženstvenosti i društvenog prihvaćanja. Slični trendove zabilježili su i drugi istraživači (Schwinn, 1970; prema Suvarna i Thomas, 1995). Izvorno istraživanje (Horner, 1968) pokazalo je kako je 89% žena koje su postigle visok rezultat na strahu od uspjeha bilo zaposleno u tradicionalno ženskim humanističkim znanostima, dok je 56% žena koje su postigle nizak rezultat bilo uključeno u manje tradicionalne prirodne znanosti (Tresemer, 1977). Analiziravši rezultate našeg istraživanja možemo ustvrditi kako su oni sukladni ranije navedenom. Dakle, osobu s višim strahom od uspjeha karakterizira profil tradicionalne osobe, osobe koja dolazi iz manjeg mjesta, ženskog je spola, starije dobi, nižeg stupnja obrazovanja, nalazi se niže na hijerarhijskoj ljestvici u organizaciji te u životu pridaje veću važnost vjeri. Ipak, moramo napomenuti kako su sve korelacije vrlo niske što ukazuje na postojanje drugih varijabli koje bi trebalo istražiti u daljnjim istraživanjima s ciljem boljeg razumijevanja koncepta straha od uspjeha.

Karakteristike ličnosti su drugi skup varijabli koje smo dovele u vezu sa strahom od uspjeha. Rezultati su pokazali kako je pojava straha od uspjeha najviše povezana sa motivom za postignućem ($r = -.34$; $p < 0.01$). Osobe koje imaju viši motiv za postignućem sklonije su upuštati se u aktivnosti kako bi dokazale vlastitu kompetentnost i postignuće te postigle što bolji učinak (Havelka i Lazarević, 1981). Prema rezultatima istraživanja, osobe ovih karakteristika pokazuju manji strah od uspjeha (Goh i Mealiea, 1984; Zuckerman i Allison, 1976). Novost u ovom istraživanju, u odnosu na nama poznata dosadašnja istraživanja, jest proučavanje odnosa između konstrukata temeljne samoevaluacije, samohendikepiranja i straha od uspjeha. Osobina ličnosti temeljne samoevaluacije je u skladu s očekivanjima pokazala negativnu povezanost sa strahom od uspjeha. Rezultati pokazuju da osobe koje imaju veću razinu temeljne samoevaluacije u prosjeku imaju manju razinu straha od uspjeha

($r = -.30$; $p < 0,01$). Takav nalaz je u skladu s očekivanim jer se temeljna samoevaluacija odnosi na mjeru latentnog faktora u čijoj su podlozi internalni lokus kontrole, neuroticizam, generalizirana samoeфикаsnost i samopoštovanje, a za samopoštovanje i internalni lokus kontrole je utvrđena negativna povezanost s pojavom straha od uspjeha (Goh i Mealiea, 1974). Nadalje, zaposlenici koji su skloniji samohendikepirajućem ponašanju pokazuju više razine straha od uspjeha ($r = ,13$; $p < 0,01$), što je u skladu s postavljenom hipotezom prema kojoj su osobe s većim strahom od uspjeha sklonije samohendikepirajućim strategijama ponašanja jer na taj način ublažavaju i izbjegavaju posljedice koje uspjeh može imati na njihov privatan i poslovan život. Na temelju dobivenih rezultata možemo reći kako osobe koje izvještavaju o višem strahu od uspjeha pribjegavaju samohendikepirajućim strategijama, a karakterizira ih težnja nižim postignućima na poslu te niža razina temeljne samoevaluacije. Iako idu u red niskih efekata, ove su korelacije veličinom veće od dobivenih korelacija za socio-demografske varijable u ovom istraživanju koje su dominantno istraživane.

Posljednji problem odnosio se na ispitivanje značajnosti doprinosa pojedinih varijabli u predikciji straha od uspjeha. U prvom smo koraku socio-demografskim varijablama uspjeti objasniti samo 9.5% varijance straha od uspjeha, dok smo u drugom koraku dodajući varijable karakteristika ličnosti dodatno objasnili 9.7% varijance kriterija, što je ukupno 19.1% varijance straha od uspjeha. Zanimljivo je da socio-demografska varijabla spola, koja je često istraživana u prijašnjim istraživanjima (Tung, 1996; Goh i Mealiea, 1984; Hoffman, 1974), u ovom modelu nije značajan prediktor u objašnjavanju straha od uspjeha. Kao značajni prediktori u posljednjem koraku pokazali su se motiv za postignućem ($r = -.30$; $p < 0,01$), temeljna samoevaluacija ($r = -.18$; $p < 0,01$), samohendikepiranje ($r = ,14$; $p < 0,01$), važnost vjere ($r = ,11$; $p < 0,01$), dob ($r = ,10$; $p < 0,05$) i veličina mjesta ($r = -.09$; $p < 0,05$). Iz ovih rezultata možemo zaključiti da postoji značajan doprinos socio-demografskih varijabli u objašnjavanju straha od uspjeha. No, pokazalo se da, povrh njih, značajniji doprinos u predviđanju straha od uspjeha ipak imaju osobine ličnosti, pri čemu se motiv za postignućem istaknuo kao jedna od važnijih varijabli. Ljudi s visokim motivom za postignućem vole situacije u kojima mogu pokazati i provjeriti svoje sposobnosti, ne boje se neuspjeha i teških zadataka te se rijetko osjećaju uznemireno kada se suoče s teškim zadatkom ili novom situacijom. Upravo takve karakteristike pokazuju osobe koje imaju niži strah od uspjeha - važno im je da budu uspješne u onome što rade, očekuju od drugih da cijene njihov potencijal te im nije neugodno kada drugi hvale njihov rad. Iako manjih vrijednosti, značajnim prediktorima za strah od uspjeha pokazale su se i varijable temeljne samoevaluacije i samohendikepiranja. Prediktivna

značajnost varijable temeljne samoevaluacije govori o tome da osobe sa nižom razinom temeljne samoevaluacije tendiraju višim razinama straha od uspjeha, što možemo komentirati time da su osobe nižeg samopoštovanja i samoefikasnosti, vanjskog lokusa kontrole i višeg neuroticizma osjetljivije na kritike drugih ljudi, a budući da su im osobni standardi manje važni, boje se reakcija okoline na njihov uspjeh. Iako je u pojedinačnim korelacijama dobivena pozitivna povezanost straha od uspjeha i samohendikepirajućeg ponašanja, što je u skladu s idejom da osobe koje imaju izraženiji strah od uspjeha koriste samohendikepirajuća ponašanja kao opravdanje za slabije rezultate te na taj način štite svoju sliku o sebi, a štite se i od negativnih reakcija okoline, u ovom je modelu dobiven negativni predznak pondera varijable samohendikepiranja u objašnjavanju straha od uspjeha. Čini se da u ovom slučaju dolazi do supresor efekta, što je posljedica značajne korelacije samohendikepiranja s nekim drugim prediktorima. Najvažnijom socio-demografskom varijablom pokazala se važnost vjere. Kako je religioznost dokazano povezana s drugim varijablama ličnosti (Saroglou, 2002), moguće je da ova mjera više upućuje na važnost ličnosti, nego socio-demografskih varijabli u predviđanju straha od uspjeha.

Možemo zaključiti da su karakteristike ličnosti važnije u objašnjavanju kriterija straha od uspjeha u odnosu na dosad dominantno istraživane socio-demografske varijable. Iako se socio-demografske varijable nisu pokazale najboljim prediktorima straha od uspjeha, one objašnjavaju 9.5% varijance, što nije zanemariv dio. Zbog toga je u buduća istraživanja potrebno uključiti i druge socio-demografske varijable koje bi mogle objasniti dodatni dio varijance kriterija. Uz to, u budućim je istraživanjima važno staviti i veći naglasak na karakteristike ličnosti. Potrebno je ispitati povezanost straha od uspjeha s drugim varijablama ličnosti koje ovim istraživanjem nisu obuhvaćene, a mogle bi imati veliki doprinos u predikciji straha od uspjeha. Primjer takvih varijabli su crte ličnosti i druge osobine, kao što je perfekcionizam, lokus kontrole i slično. Na taj bismo način dobili potpuniju sliku o prediktorima straha od uspjeha.

5.1. Metodološka ograničenja

Jedno od ograničenja provedenog istraživanja jest način na koji je mjeren strah od uspjeha. Iako je Skala straha od uspjeha koju su konstruirali Zuckerman i Allison (1976) jedna od najčešće korištenih skala za mjerenje ovog konstrukta, metrijske karakteristike pokazuju da su potrebne određene adaptacije skale za primjenu na našem govornom području.

Zbog karakteristika naše kulture koja je još uvijek u većoj mjeri kolektivistička, moguće je da određena ponašanja koja u zapadnom svijetu ukazuju na strah od uspjeha kod nas nisu interpretirana na isti način ili ih sudionici doživljavaju kao socijalno nepoželjna ponašanja (npr. osobe koje su u američkom govornom području zaokružile visoku vrijednost na čestici „Sretan/sretna sam samo kad sam bolji/bolja od drugih.“ pokazuju manji strah od uspjeha, dok se u našoj kulturi ista vrijednost doživljava kao socijalno nepoželjno ponašanje). Zbog toga bi za buduća istraživanja bilo potrebno detaljnije analizirati tvrdnje u originalnoj skali i izmijeniti one tvrdnje koje nisu prilagođene za naše područje. Veliki problem ovog istraživanja jest niska pouzdanost samog instrumenta Skale straha od uspjeha ($\alpha = 0,65$). S ovako niskom pouzdanošću sve korelacije dobivene u istraživanju su mnogo niže, nego što bi bile da je korišten instrument s višom pouzdanosti. Također, zbog niže pouzdanosti Skale motiva za postignućem ($\alpha = 0,71$), dodatno je smanjena povezanost varijabli motiva za postignućem i straha od uspjeha.

Drugi problem koji se javlja jest nemogućnost generalizacije dobivenih rezultata. Naime, iako smo u istraživanju zahvatili veliki uzorak, on se odnosio samo na populaciju hrvatskih zaposlenika u stalnom radnom odnosu, na određeno ili neodređeno. Nije se odnosio na ljude koji su u nekom drugom radnom odnosu (npr. honorarno, studentski poslovi, volontiranje, itd.) pa ne možemo reći da ovi rezultati vrijede i za njih. Isto tako, ne vrijede ni za druge populacije u kojima je strah od uspjeha bitan, a ne radi se o radnom odnosu. Takve populacije su učenici i studenti, gdje strah od uspjeha može imati veliki utjecaj na njihov učinak u školi ili fakultetu. Odnos straha od uspjeha i ostalih varijabli potrebno je ispitati u zasebnom istraživanju.

Na kraju, ovo istraživanje je korelacijsko pa ne možemo govoriti o uzročno – posljedičnoj vezi. Odnosno, ne možemo reći da li je veći strah od uspjeha posljedica nižeg motiva za postignućem, niže temeljne samoevaluacije i veće sklonosti samohendikepiranju ili uzročnost djeluje u suprotnom smjeru. Naša pretpostavka je da ljudi kojima je vjera važnija u životu i imaju nižu temeljnu samoevaluaciju, s vremenom razvijaju strah od uspjeha. Zbog svog straha od uspjeha sami sebi onemogućuju postizanje uspjeha primjenom samohendikepirajućih strategija ponašanja, što dovodi do još niže temeljne samoevaluacije i manjeg motiva za postignućem. Zbog toga su ljudi skloniji preseljenju ili povratku u manja mjesta u kojima postoji manja vjerojatnost napredovanja i uspjeha, a takav odnos se s dobi sve više pojačava. Ipak, ovaj uzročno – posljedični model je samo naša pretpostavka koju bi trebalo istražiti u daljnjim istraživanjima.

6. Zaključci

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati izraženost straha od uspjeha kod hrvatskih zaposlenika te detaljnije istražiti odnos straha od uspjeha i određenih socio-demografskih karakteristika i osobina ličnosti. Rezultati hrvatskih zaposlenika pokazuju da oni u prosjeku postižu prosječan rezultat na Skali straha od uspjeha (Zuckerman i Allison, 1976), čime se ne razlikuju u iskazanoj razini straha od uspjeha od sudionika dosadašnjih istraživanja. Sukladno očekivanom, pokazalo se kako postoji povezanost između straha od uspjeha i socio-demografskih karakteristika pa je tako strah od uspjeha pozitivno povezan s dobi i vjerom, dok je negativno povezan sa muškim spolom, veličinom mjesta, razinom obrazovanja i mjestom u hijerarhiji. Osobine ličnosti motiva za postignućem, temeljne samoevaluacije i samohendikepiranja potvrdile su očekivanu povezanost sa strahom od uspjeha. Viši motiv za postignućem zaposlenika povezan je s manjim strahom od uspjeha. Također, isti smjer povezanosti sa strahom od uspjeha dobiven je i za temeljnu samoevaluaciju. Suprotno tome, sklonost samohendikepiranju negativno je povezana sa strahom od uspjeha - zaposlenici koji su skloniji samohendikepirajućem ponašanju pokazuju više razine straha od uspjeha.

Po pitanju značajnosti i veličine prediktivnog doprinosa socio-demografskih i karakteristika ličnosti u predikciji straha od uspjeha, dobiveno je da motiv za postignućem najviše pridonosi objašnjenju varijance straha od uspjeha. Značajan doprinos objašnjavanju straha od uspjeha, povrh socio-demografskih varijabli, dobiven je i za ostale osobine ličnosti, što ukazuje na inkrementalnu valjanost karakteristika ličnosti povrh socio-demografskih varijabli.

7. Zahvale

Hvala našim prijateljima, kolegama i roditeljima na podršci i pomoći. Veliko hvala mentorici na strpljivom i motivirajućem pristupu tijekom rada na ovom istraživanju. Najveće hvala sudionicima istraživanja jer bez njihovog uloženog truda ovo istraživanje ne bi bilo moguće.

8. Popis literature

1. Cano, L., Solomon, S., Holmes, D. S. (1984). Fear of Success: The Influence of Sex, Sex-Role Identity, and Components of Masculinity. *Sex Roles*, 10(5/6), 341-346.
2. Čolović, P., Smederevac, S., Mitrović, D. (2009). Osobine ličnosti, starost i pol kao prediktori sklonosti ka samohendikepiranju. *Psihologija*, 42(4), 549-566.
3. Fried-Buchalter, S. (1997). Fear of Success, Fear of Failure and the Imposter Phenomenon Among Male and Female Marketing Managers. *Sex Roles*, 37(11/12), 847-589.
4. Goh, S. C., Mealiea, L.W. (1984). Fear of success and its relationship to the job performance, tenure and desired job outcomes of women. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 16(1), 65-75.
5. Havelka, N. i Lazarević, Lj. (1981). Sport i ličnost. Beograd: Sportska knjiga.
6. Hip Fabek, I. (2005). *Utjecaj korištenja strategija samohendikepiranja na stvaranje dojma o sebi*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
7. Hoffman, L. W. (1977). Fear of Success in 1965 and 1974: A Follow-up Study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 45(2), 310-321.
8. Horner, M. S. (1972). Toward An Understanding of Achievement-Related Conflicts in Women. *Journal of Social*, 28(2), 157-175.
9. Jeknić, R. (2006). Individualističke i kolektivističke kulture u kontekstu globalizacije: Hofstedeov model i njegova kritika. *Revija za sociologiju*, 37(3/4), 205-225.
10. Judge, T. A., Erez, A., Bono, J. E. i Thoresen, C. J. (2003). The core self-evaluations scale: development of a measure. *Personnel Psychology*, 56(2), 303-331.
11. Kalinosky, E. (2010). Feeling Like A Fraud: Living With Imposter Syndrome. Preuzeto sa <http://www.forbes.com/2010/02/22/imposter-syndrome-professional-fraud-forbes-woman-leadership-psychology.html>
12. Kearney, M. (1984). A comparison of motivation to avoid success in males and females. *Journal of Clinical Psychology*, 40(4), 1005-1007.
13. Kittinger, J. D., Walker, A. G., Cope, J. G. i Wuensch, K. L. (2006). The Relationship between Core Self-Evaluations and Affective Commitment. Diplomski rad, East Carolina University.

14. Lang, J. W. B., Fries, S. (2006). A revised 10-item version of the Achievement Motives Scale: Psychometric properties in German-speaking samples. *European Journal of Psychological Assessment*, 22, 216-224.
15. Matko, V. (2006). Povezanost samoopterećivanja i emocionalne inteligencije. Diplomski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
16. Mazalin, K. (2014). Povezanost percipirane zapošljivosti studenata s trenutnom situacijom na tržištu rada i nekim dispozicijskim osobinama. Diplomski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
17. Peplau, L.A. (1976). Impact of Fear of Success and Sex-Role Attitudes on Women's Competative Achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34 (4), 361-368.
18. Peplau, L. A. (1976). Fear of Success in Dating Couples. *Sex Roles*, 2(3), 249-258.
19. Rabstejnek, C. V. (2009). Fear of success. Preuzeto sa <http://www.houd.info/FOS.pdf>
20. RaganGelbort, K. i Winer, J. L. (1985). Fear of Success and Fear of Failure: A Multitrait-Multimethod Validation Study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4), 1009-1014.
21. Rhodewalt, F. i Jones, E. E. (1982). The Self-Handicapping Scale. Princeton, NJ: Princeton University.
22. Rotter, J. B. (1966). Generalized Expectations for Internal Versus External Control of Reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1-28.
23. Saroglou, V. (2002). Religion and the five factors of personality: a meta-anality creview. *Personality and Individual Differences*, 32, 15-25.
24. Shuch Mednick, M. T., Puryear, G. R. (1976). Race and Fear of Success in College Women: 1968 and 1971. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 44(5), 787-789.
25. Singh, K. i Agrawal, P. (2007). Perceived Sex Role and Fear of Success: A Study on Urban Working Women. *Journal of Social Sciences*, 15(1), 65-69.
26. Suvarna, P. i Thomas, I. (1995). Fear of Success in Relation to Sex Role Identity and Self Esteem in Women. *Psychological Studies*, 40 (3), 149-153.
27. Tomlinson - Keasey, C. (1974). Role variables: their influence on female motivational constructs. *Journal of Counseling Psychology*, 21(3), 232-237.
28. Tresemer, D. W. (1977). FearofSuccess. New York: Plenum Press.

29. Tung, S. (1996). Motive to avoid success and fear of appearing in competent: an assessment of sex differences. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 11 (3-4), 59-63.
30. Zarevski, P. (2014). Društveno odgovorno poslovanje: Treba li ženama strah od uspjeha. Preuzeto sa <http://www.manager.hr/naslovnica/item/drustveno-odgovorno-poslovanje-treba-li-zenama-strah-od-uspjeha>
31. Zuckerman, M., Allison, S. N. (1976). An objective measure of fear of success: construction and validation. *Journal of Personality Assessment*, 40, 422-430.
32. Zuckerman, M., Larrance, D. T. (1980). Effects of Fear of Success on Intrinsic Motivation, Causal Attribution and Choice Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 503-513.

9. Sažetak

Strah od uspjeha kod hrvatskih zaposlenika

Tamara Bukvić, Tea Bukvić, Marina Cujzek

Sažetak

Iako je u znanstvenim krugovima poznat već dugi niz godina, strah od uspjeha ujedno je i nedovoljno istražen konstrukt o kojem ne postoje jasni znanstveni zaključci. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati prisutnost straha od uspjeha kod hrvatskih zaposlenika te detaljnije istražiti odnos straha od uspjeha i određenih socio-demografskih karakteristika i osobina ličnosti. Mjerene osobine ličnosti su motiv za postignućem (AMS-R, Lang i Fries, 2006), samohendikepiranje (modificirana verzija SHS koju je za potrebe svog istraživanja prilagodila Hip Fabek, 2005), i temeljna samoevaluacija (CSES, Judge, Erez, Bono i Thoresen, 2003). Strah od uspjeha mjeren je za ovo istraživanje prilagođenom hrvatskom verzijom Skale straha od uspjeha (Zuckerman i Allison, 1976). Glavni nalazi istraživanja provedenog na N=566 hrvatskih zaposlenika ukazuju na prosječnu razinu straha od uspjeha kod hrvatskih zaposlenika koja je na razini dosadašnjih istraživanja. Značajne povezanosti sa strahom od uspjeha dobivene su za određene socio-demografske karakteristike. Rezultati ukazuju na značajnu povezanost razmatranog konstrukta s varijablom dob, vjerom, spolom, veličinom mjesta, razinom obrazovanja te mjestom u hijerarhiji. Što se tiče pojedinačnih osobina ličnosti, strah od uspjeha povezan je s motivom za postignućem, temeljnom samoevaluacijom i samohendikepiranjem. Regresijskom analizom utvrdili smo kako osobine ličnosti dodatno, povrh sociodemografskih varijabli, objašnjavaju razmatran konstrukt. S obzirom da je određeni postotak varijance još uvijek ostao neobjašnjen, u budućim istraživanjima ostaje prostora za uključivanjem drugih osobina ličnosti.

Ključne riječi:

Strah od uspjeha, socio-demografske karakteristike, osobine ličnosti, zaposlenici

10. Summary

Fear of success in Croatian working population

Tamara Bukvić, Tea Bukvić, Marina Cujzek

Abstract

Even though it is well known in scientific circles, fear of success is still insufficiently explored concept. The aim of this study was to examine presence of fear of success in Croatian employees and to explore relationship between fear of success and socio-demographic characteristics and personality traits. Personality traits that were measured are motive for success (AMS-R, Lang and Fries, 2006), self-handicapping (a modified version SHS, Hip Fabek, 2005) and core self-evaluations (CSE, Judge, Erez, Bono and Thoresen, 2003). For this research original Fear of Success Scale was modified and translated in Croatian language (Zuckerman and Allison, 1976). The main results that were conducted on N=566 Croatian employees revealed average level of fear of success, which are consistent with previous research. Significant correlations were shown between fear of success and socio-demographic characteristics. The results show significant correlations between fear of success and age, religion, sex, size of place of living, level of education and place in organizational hierarchy. Fear of success is correlated with motive for success, core self-evaluations and self-handicapping. A hierarchic regression analysis revealed that personality traits additionally explain variance of fear of success over socio-demographic characteristics. Some proportion of fear of success variance remained unexplained, so further research should include additional personality traits.

Key-words:

Fear of success, socio-demographic characteristics, personality traits, employees

11. Prilog

FOSS

UPUTA:

Pred Vama se nalazi upitnik koji sadrži 27 tvrdnji. Molimo Vas da pažljivo pročitate svaku tvrdnju i odlučite u kojoj mjeri se s njom slažete. Svoje odgovore označite zaokružujući odgovarajući broj uz svaku tvrdnju, koristeći pritom sljedeću skalu:

1 – uopće se ne slažem

2 – ne slažem se

3 – donekle se ne slažem

4 – niti se slažem niti se ne slažem

5 – donekle se slažem

6 – slažem se

7 – u potpunosti se slažem

Ovo je mjera Vaših osobnih stavova te nema točnih i netočnih odgovora.

1.	Očekujem od drugih da u potpunosti cijene moj potencijal.	1	2	3	4	5	6	7
2.	Često je cijena uspjeha veća od same nagrade.	1	2	3	4	5	6	7
3.	Na svakog pobjednika dolazi više odbačenih i nesretnih gubitnika.	1	2	3	4	5	6	7
4.	Jedini način na koji mogu dokazati svoju vrijednost je pobjeđujući ili uspješno obavljajući zadatak.	1	2	3	4	5	6	7
5.	Uživam pričati prijateljima o stvarima koje sam izuzetno dobro učinio/učinila.	1	2	3	4	5	6	7
6.	Važnije je sudjelovati nego pobijediti.	1	2	3	4	5	6	7
7.	U pokušajima da budem bolji/bolja od drugih, shvatio/shvatila sam da mogu izgubiti mnoge prijatelje.	1	2	3	4	5	6	7
8.	U natjecateljskim situacijama pokušavam pobijediti pod svaku cijenu.	1	2	3	4	5	6	7

9.	Osoba koja je na najvišoj poziciji suočava se sa stalnom borbom da tamo i ostane.	1	2	3	4	5	6	7
10.	Sretan/sretna sam samo kad sam bolji/bolja od drugih.	1	2	3	4	5	6	7
11.	Smatram da se u našoj kulturi uspjehu daje prevelika važnost.	1	2	3	4	5	6	7
12.	Da bi uspio, pojedinac se mora odreći zabavnih stvari u životu.	1	2	3	4	5	6	7
13.	Cijena uspjeha je prevelika odgovornost.	1	2	3	4	5	6	7
14.	Uspjeh zaslužuje poštovanje.	1	2	3	4	5	6	7
15.	Neugodno mi je kada drugi hvale moj rad.	1	2	3	4	5	6	7
16.	Uspješnu osobu drugi ljudi često smatraju rezerviranom i snobovskom.	1	2	3	4	5	6	7
17.	Kada si najbolji/najbolja, svi se ugledaju u tebe.	1	2	3	4	5	6	7
18.	Kada postanu uspješni, ponašanje ljudi mijenja se na gore.	1	2	3	4	5	6	7
19.	Kada se natječem s drugom osobom, ponekad se osjećam bolje ako izgubim, nego ako pobijedim.	1	2	3	4	5	6	7
20.	Jednom kada si najbolji/najbolja, svi su dobri s tobom, ali nitko ti nije pravi prijatelj.	1	2	3	4	5	6	7
21.	Kada si najbolji/najbolja, sva vrata su ti otvorena.	1	2	3	4	5	6	7
22.	Čak i kada sam uspješan/uspješna u zadatku, ponekad se osjećam kao lažnjak ili varalica.	1	2	3	4	5	6	7
23.	Vjerujem da su uspješni ljudi često tužni i usamljeni.	1	2	3	4	5	6	7
24.	Uspješno nadmetanje/natjecanje rezultira većom dobiti nego suradnja.	1	2	3	4	5	6	7
25.	Kada sam najbolji/najbolja, odgovornost mi stvara nelagodu.	1	2	3	4	5	6	7
26.	Jako mi je važno da budem uspješan/uspješna u svemu što radim.	1	2	3	4	5	6	7
27.	Vjerujem da ću biti uspješniji/uspješnija od većine ljudi koje znam.	1	2	3	4	5	6	7